

Kejt Kvin

Alisina mreža

Prevela

Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Kate Quinn

THE ALICE NETWORK

Copyright © 2017 by Kate Quinn

Published by arrangement with HarperCollins Publishers.

Translation copyright © 2020 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Mojoj majci,
mom prvom čitaocu, prvom kritičaru, prvom obožavaocu*

PRVI DEO

Prvo poglavlje

Šarli

Maj 1947.
Sauthempton

Prva osoba na koju sam naišla u Engleskoj bila je halucinacija. Donela sam je sa sobom, na palubi spokojnog prekookeanskog broda koji je nosio otupelu, bolom zaposednutu mene iz Njujorka u Sauthempton.

Sedela sam preko puta majke za stolom od pruća među saksijama s palmama u hotelu *Delfin* i pokušavala da ignorišem ono što su mi oči saopštavale. Plavokosa devojčica kraj recepcionerskog pulta nije bila ta koja sam mislila da jeste. *Znala sam* da nije ta koja mislim da jeste. Obična mala Engleskinja koja čeka kraj prtljaga svoje porodice, neko kog nikad pre nisam videla – ali to nije sprečavalo moj mozak da mi govori kako je to neko drugi. Odvratila sam oči i pogledala u tri engleska momka za susednim stolom, zauzeta pokušajima da izvrđaju napojnicu kelnerici. „Pet ili deset posto?“, upravo je izgovarao momak s kravatom univerziteta, mašući

računom, a njegovi drugovi su se smejali. „Napojnicu dajem samo ako su lepe. Ova je imala mršave noge...”

Sevnula sam očima na njih, ali moja majka ih je bila blaženo nesvesna. „Baš hladno i mokro za maj, *mon Dieu!*“ Raširila je svoju salvetu: ženstven vihor suknje s mirisom lavande među gomilama našeg prtljaga. Potpuni kontrast meni, svoj izgužvanoj i ljutoj. „Ispravi leđa, *chérie.*“ Živela je u Njujorku otkako se udala za mog oca, ali i dalje je šarala svoje rečenice francuskim. „Stvarno prestani da se grbiš.”

„Ne mogu ni da se zgrbim u ovoj odeći.” Bila sam utegnuta u mider sličan gvozdenom obruču, mada nije baš da mi je bio potreban, pošto sam bila građena kao grančica, ali bez njega moja penasta suknja ne bi padala kako treba, i tako je tu bio gvozdeni obruč. Taj Dior, dabogda u paklu trunuli i on i njegov Novi izgled. Moja majka se uvek oblačila u samom jeku svake nove mode i imala je građu za te najnovije fazone: visoka, tankog struka, bujnih oblina, puslica u putnoj suknji krojenoj u pun krug. I ja sam bila odevena u gloknast putni kostim, ali sam se gušila u svoj toj tkani. Hiljadu devetsto četrdeset sedma bila je pakao za sitne koščate devojke poput mene kojima nije lepo pristajao Novi izgled. A opet, hiljadu devetsto četrdeset sedma bila je pakao za svaku devojku koja bi radije rešavala računске zadatke nego čitala *Vog*, za svaku devojku koja bi radije slušala Edit Pjaf nego Artija Šoa, i za svaku devojku sa praznim domalim prstom, ali zato sa stomakom koji se zaobljuje.

Ja, Šarli Sent Kler, zvanično sam bila u maleru do guše. To je drugi razlog iz kog je majka htela da nosim mider. Tek tri puna meseca, ali ona nije želela ni najmanji rizik da moj oblik možda objavi kakvu je kurvu donela na ovaj svet.

Kradom sam pogledala po hotelskom holu. Plavokosa devojčica je još bila tamo, a moj mozak još pokušavao da

mi saopšti da je ona neko ko nije. Opet sam otrgla pogled, snažno trepnuvši, kad nam je sa osmehom prišla naša kelnerica. „Hoćete li ostati da sačekate čaj sa obrokom, madam?“ Jeste imala košćate noge, a dok je žurno odlazila s našom narudžbinom, momci za susednim stolom i dalje su se žalili što moraju da joj ostave napojnicu. „Pet šilinga po osobi za čaj. Ostavi joj lepo dva penija...“

Naš čaj je ubrzo stigao uz zveket cvetastog porcelana. Majka se u znak zahvalnosti osmehnula. „Još mleka, moliću. *C'est bon!*“ Mada uopšte nije bilo toliko *bon*, ako ćemo pravo. Tvrde male pogačice i suvi čajni sendviči, i bez šećera; u Engleskoj je još bilo na snazi racionisanje iako je Dan pobeđe bio pre dve godine, pa je čak i jelovnik jednog luksuznog hotela i dalje pokazivao racionisanjem zacrtanu cenu od najviše pet šilinga po gostu. Mamurluk rata još je bio vidljiv tu, onako kako se nije video u Njujorku. I dalje su kroz hotelski hol promicali vojnici u uniformama, flertovali sa poslužiteljicama, a sat vremena pre toga, kad sam se iskrcala sa prekookeanskog broda, primetila sam bombardovani izgled kuća uz dok, nalik rupama od ispalih zuba u ljupkom osmehu. Moj prvi pogled na Englesku, a od pristanišnog doka do hotela sve je delovalo sivo i iznureno od rata, još uzdrmano do kosti. Baš kao ja.

Zavukla sam šaku u džep žaketa sive boje vresa, dotakla listić hartije koji je tu obitavao poslednjih mesec dana bilo da sam u putnom kostimu ili u pižami, ali nisam znala šta sa njime da radim. Šta bih *mogla* s njime? Nisam znala, ali i dalje mi se činio teži od tog deteta koje sam nosila. Dete uopšte nisam mogla da osetim, niti sam uspevala da razvijem jednu jedinu jasnu emociju u vezi s njim. Ujutru mi nije bilo muka, niti mi se jela čorba od suvog graška sa kikiriki-buterom, niti sam osećala bilo šta od svega onog drugog

što bi trebalo da osećaš kad si napumpana. Samo sam bila otupela. Nisam mogla da poverujem u to dete, zato što ono ništa nije menjalo. Sem čitavog mog života.

Momci su ustali od susednog stola bacivši na njega nekoliko penija. Videla sam kako se kelnerica vraća s mlekom, koračajući kao da je bole noge, pa pogledala naviše u ta tri Engleza dok su se okretali da pođu. „Oprostite“, rekla sam i sačekala da se osvrnu. „Pet šilinga po osobi za čaj – račun od petnaest šilinga daje ukupnu petoprocentnu napojnicu od devet penija. Napojnica od deset posto bila bi šiling i šest penija.“

Kao da su se zapanjili. Bila sam navikla na taj pogled. Niko nikad nije pomišljao da devojke uopšte umeju da izračunaju, pogotovu ne napamet, čak i *proste* rezultate poput ovog. Ali ja sam studirala matematiku na Beningtonu – brojevi su za mene posedovali smisao; oni su uređeni, racionalni, lako se pronađu, za razliku od ljudi – i nije bilo tog restoranskog računa na svetu koji ne bih sabrala brže nego što bi to izveo kalkulator. „Devet penija, ili šiling i šest penija“, ponovila sam umorno momcima koji su zurili. „Budite džentlmeni. Ostavite šiling i šest penija.“

„Šarlot“, prošistala je moja majka kad su momci, kiselih lica, otišli. „To je bilo vrlo neuljudno.“

„Što? Rekla sam 'oprostite'.“

„Ne ostavlja svako napojnicu. I nisi smela tako da se uturaš. Nametljive devojke niko ne voli.“

Niti devojke koje studiraju matematiku, niti devojke koje završe napumpane, niti... Ali te reči sam ostavila neizgovorene, preumorna da bih se borila. Šest dana smo putovale preko Atlantika u istoj oficirskoj kabini, duže nego što sam očekivala, zbog nemirnog mora, i tih šest dana je proteklo u nizu napetih čarki koje su splašnjavale u još nelagodniju

učtivost. Sve protkano mojim sramotom ispunjenim ćutnjama, njenim usijanim nemim gnevom. Eto zašto smo ugrabile tu priliku da siđemo sa broda na makar jednu noć – da nismo izašle iz te skućeno-sputane oficirske kabine, povadile bismo jedna drugoj oči.

„Tvoja majka je uvek spremna da nekom vadi oči.“ To je rekla moja rođaka Roz pre više godina, kad nas je *maman* podvrgla desetominutnoj tiradi zato što smo slušale Edit Pjaf. *To nije muzika za devojčice, nepristojna je!*

E pa, ja sam sad uradila nešto neuporedivo nepristojnije nego što je slušanje francuskih šansona. Jedino sam mogla da isključim emocije dok ne prestanem da ih osećam, da odbijam ljude od sebe oštro isturenim bradom, dignutom pod uglom koji poručuje: *Briga me*. To je prilično dobro upalilo kod nevaspitanih momaka koji nisu častili napojnicom svoju kelnericu, ali majka je bila sposobna da zađe ispod te moje ljuštore kad god joj se prohte.

Upravo je mlela kao navijena, žaleći se na naše putovanje. „...znala da je trebalo da krenemo onim sledećim brodom. On bi nas doveo direktno u Kale, bez ovog glupavog zaobilaznog svraćanja u Englesku.“

I dalje sam ćutala. Jedna noć u Sauthemptonu, a sutra pravo u Kale, odakle će nas voz odvesti u Švajcarsku. U Veveu je postojala klinika gde je moja majka za mene zakažala izvestan diskretni lekarski pregled. *Budi zahvalna, Šarli*, rekla sam sebi hiljaditi put. *Uopšte nije morala da pođe s tobom*. Mogla je da me spakuje u Švajcarsku sa očevom sekretaricom ili nekim drugim ravnodušnim plaćenim sprovednikom. Majka nije morala da propusti svoj redovni odmor u Palm Biču samo da bi me lično odvela na pregled. *Ovde je, kraj tebe. Trudi se*. Umela sam to da cenim čak i u svojoj buri zamagljenog, ljutitog stida. Nije se baš moglo

reći ni da nije u pravu što je tako besna na mene, što misli da sam problematična drolja. To devojke i jesu ako se uvale u sos u kakav sam se uvalila ja. Bolje bi mi bilo da se naviknem na tu etiketu.

Maman je i dalje pričala, odlučno vedra. „Mislila sam da posle tvog Pregleda odemo do Pariza.“ Svaki put kad je to izgovorila, čula sam veliko slovo. „Da ti uzmem neku čestitu odeću, *ma p'tite*. Da nešto uradimo s tvojom kosom.“

A zapravo je govorila: *Na jesen ćeš se vratiti u školu sa šik novim izgledom i niko neće znati za tvoj Problemčić*. „Stvarno ne uviđam da su toj jednačini strane izjednačene, *maman*.“

„Šta, pobogu, hoćeš da kažeš?“

Uzdahnula sam. „Jedna studentkinja druge godine kole-dža minus jedna mala smetnja, podeljeno sa šest meseci protoka vremena, puta deset pariskih haljina uvećanih za novu frizuru neće nikakvom čarolijom biti jednako jednoj obnovljenoj reputaciji.“

„Život nije matematički zadatak, Šarlot.“

Da jeste, mnogo bi mi bolje išao od ruke. Često sam poželela da mogu i ljude da razmrsim tako lako kao aritmetiku: da ih prosto rastavim na zajedničke činioce i rešim ih kao jednačine. Brojevi ne lažu; kod njih uvek postoji odgovor, a odgovor je ili tačan, ili netačan. Prosto. Ali ništa u životu nije prosto, i nije postojao odgovor koji bi bio matematičko rešenje. Samo taj raspad po imenu Šarli Sent Kler koji sedi za stolom sa svojom majkom, s kojom nema *nijedan* zajednički činilac.

Maman je otpila gutljaj svog slabog čaja, vedro se osmehujući, mrzeći mene. „Raspitaću se da li su nam sobe spremne. Ne grbi se! I molim te da držiš svoj kofer uz sebe; unutra su ti babini biseri.“

Zajedрила je ka dugačkom mermernom pultu i užurbanim službenicima, a ja sam se pružila da uzmem svoj kofer – četvrtast i izubijan; nije bilo vremena da se za mene naruči otmena nova putna torba. Imala sam pola paklice goloaza ispod pljosnate kutije s biserima (samo bi moja majka zahtevala da spakujem bisere za neku švajcarsku kliniku). Rado bih ostavila i prtljag i bisere da ih neko ukrade, samo kad bih mogla da skoknem napolje i povučem koji dobar dim. Moja rođaka Roz i ja probale smo prvu cigaretu kad je njoj bilo trinaest, meni jedanaest godina; maznule smo paklicu od mog starijeg brata i sakrile se na drvetu da oprobamo i mi neki porok odraslih. „Izgledam li kao Bet Dejvis?“, upitala je Roz pokušavajući da izdahne dim na nos. Ja samo što nisam pala sa drveta, istovremeno se smejući i kašljući nakon jednog jedinog dima, a ona mi je isplazila jezik. „Glupa Šarli!“ Samo me je Roz zvala Šarli, a ne Šarlot, dajući toj reči meku francusku melodiju. *Šar-lit*, naglasak na oba sloga.

I upravo sam Roz, dabome, i videla sada kako pilji u mene sa druge strane hotelskog hola. A to *nije* bila Roz, nego samo neka mala Engleskinja što je smuljano stajala kraj gomile prtljaga, ali moj mozak mi je tvrdoglavo saopštavao da je preda mnom moja rođaka: trinaest godina, plavokosa, ljupka kao breskva. Toliko je imala godina onog poslednjeg leta kad sam je videla, dok je sedela na tom drvetu sa svojom prvom cigaretom.

Sad bi bila starija, imala bi dvadeset jednu naspram mojih devetnaest...

Da je još živa.

„Roz“, šapnula sam, znajući da bi trebalo da skrenem pogled, ali ne čineći to. „O, Roz.“

U mojoj mašti, uputila mi je vragolast pogled i trznula bradom ka ulici. *Idemo*.

„Kuda?“, naglas sam izgovorila. Ali već sam znala. Gur-nula sam ruku u džep i opipala cedulju koju sam nosila sa sobom već mesec dana. Bila je čvrsta i kruto ispresavijana, ali s vremenom je od trenja postala meka i savitljiva. Na tom parčetu stajala je adresa. Mogla bih...

Ne budi glupa. Moja savest je imala oštar, osuđujući glas koji bi reznuo kao kad se posečeš o ivicu papira. *Znaš da nećeš nikuda izuzev na sprat.* Tamo me je čekala hotelska soba sa čistim poštirkanim čaršavima, soba koju neću morati da delim s majčinim osornim besom. Balkon gde mogu da pušim na miru. Sutra hvatamo još jedan brod, a onda sledi Pregled, kako su moji roditelji to eufemistički nazvali. Pregled, koji će se pobrinuti za moj Problemčić, i onda će sve biti Kako treba.

A mogla bih i priznati da ništa nije Kako treba, i da ništa neće ni biti Kako treba. I samo bih mogla da se otisnem, iz ovih stopa, stazom koja počinje tu u Engleskoj.

Planirala si ovo, šapnula je Roz. *Svesna si da jesi.* I jesam. Čak i u toj svojoj pasivnoj, obamrloj mizeriji poslednjih nedelja, navaljivala sam da idemo brodom koji će majku i mene povesti zaobilaznim putem preko Engleske, ne onim sledećim koji bi nas doveo direktno u Francusku. Navaljivala sam ne dajući sebi da razmišljam o tome *zašto* navaljujem: zato što sam u džepu imala jednu adresu u Engleskoj, a sad kad mi okean više nije stajao na putu, samo mi je još manj-kalo petlje da se tamo zaputim.

Nepoznata mala Engleskinja koja nije bila Roz u među-vremenu je otišla, zaputila se ka stepenicama za hotelskim nosačem natovarenim gomilom prtljaga. Pogledala sam u prazni prostor gde je bila Roz. Dotakla sam ceduljicu u džepu. Kroz otupelost su me bocnuli reckasti komadići osećanja. Straha? Nade? Odlučnosti?

Jedna naškrabana adresa plus jedna trunka odlučnosti, pa sve na deseti stepen. Reši jednačinu, Šarli.

Razloži je.

Nađi iks.

Sad ili nikad.

Duboko sam udahnula. Izvadila sam ceduljicu, a sa njom i izgužvanu novčanicu od jedne funte. Nehajno, pljesnula sam je na sto do mog, onaj gde su bučni momci ostavili svoju cicijašku napojnicu, i izašla iz hola stežući putni kovčeg i francuske cigarete. Pravo na široka vrata hotela, gde sam upitala vrataru: „Oprostite, možete li mi reći kako se stiže do železničke stanice?“

Ne baš najmudrija zamisao u mom životu: nepoznat grad, sama-samcita devojka. Poslednje nedelje provela sam u takvoj izmaglici zahvaljujući svojoj večnoj zloj sreći – Problemčiću, majčinom vrištanju na francuskom, očevoj ledenoj ćutnji – da sam bila voljna da pođem kud me noge nose. Zakoračila bih pravo sa litice, prazna i poslušna, i ne bih se zapitala niti bi me bilo briga zašto padam sve dok se ne nađem na pola puta. Već sam bila na pola puta niz rupe u koju mi se pretvorio život i obrtala sam se u vazduhu beskrajno dugo. Ali sad sam šćepala rukohvat.

Jasno, bio je to rukohvat u obličju halucinacije, priviđenja koje mi se povremeno javljalo već mesecima jer je moj mozak uporno hteo da naslika Rozino lice na svakoj plavokosoj devojčici koja prođe kraj mene. To me je prvi put gadno preplašilo, ne zato što sam pomislila da je Roz utvara, nego što sam pomislila da ludim. Možda jesam bila luda, ali nisu mi se priviđale utvare. Jer šta god pričali moji roditelji, nisam do kraja verovala da je Roz mrtva.

Grčevito sam se držala te nade dok sam hitala ulicom ka železničkoj stanici na visokim plutanim potplatama nepraktičnih cipela („devojka niska kao ti uvek mora nositi visoke potpetice, *ma chère*, inače nikad neće ličiti ni na šta drugo sem na devojčicu“). Gurala sam se kroz svetinu, između grubih, razmetljivih radnika što su išli ka dokovima, gizdavo odevenih mladih prodavačica, vojnika što su zazjavali na uličnim uglovima. Hitala sam dok mi nije ponestalo daha i dozvoljavala toj nadi da cveta, da se razrasta kroz mene uz bol od kog su me pekle oči.

Vrati se, grdio je oštri glas savesti. *Još možeš da se vratiš*. Da se vratim u hotelsku sobu, majci koja donosi sve odluke, mojoj izolaciji od vataste magle. Ali hitala sam i dalje. Začula sam huktanje voza, udahнула miris ugljevlja i oblake pare. Sauthemptionska glavna stanica. Iskravale su se horde putnika, muškarci s fedorama, deca crvenih lica, kenjkava, žene koje drže pogužvane novine nad kolmovanom kosom da bi je zaštitile od slabog rominjanja. Kad je počelo da rominja? Osećala sam kako mi se tamna kosa spljeskava pod obodom zelenog šešira koji mi je odabrala majka, šešira s kojim sam izgledala kao leprikon. Nagarila sam i utrčala u stanicu.

Jedan kondukter je nešto izvikivao. Polazak za deset minuta, direktna linija za London.

Ponovo sam pogledala u taj listić hartije koji sam stiskala u ruci. *Hempsonova 10, Pimliko, London. Evelin Gardiner.*

Ko god, dođavola, bila.

Majka me je već sigurno tražila po *Delfinu*, zasipajući hotelske službenike zapovedničkim monolozima. Ali nije me bilo istinski briga. Nalazila sam se na svega sto dvadeset kilometara od *Hempsonove 10, Pimliko, London*, a pravo preda mnom stajao je voz.

„Pet minuta!“, razdrao se kondukter. Putnici su požurili da se ukrcaju, tegleći prtljag.

Ako ne pođeš sad, nikad nećeš ni poći, pomislila sam.

I tako sam kupila kartu i popela se u voz, i kao ništa nestadoh u dimu.

Dok se popodne priklanjalno večeri, u vagonu je zahladnelo. Uvukla sam se u staru crnu kišnu kabanicu da se ugrijem, a kupe sam delila s nekom sedokosom ženom i njena tri šmrkava unučeta. Baba je mojoj šaci bez prstena i rukavice uputila pogled pun neodobravanja, kao da želi da zna kakva to devojka putuje u London sama. Valjda su devojke stalno putovale vozom, s obzirom na ratnu nuždu – ali ona očigledno nije imala odobravanja za *mene*.

„Trudna sam“, rekao joj kad je treći put coknula ka meni. „Da li sad želite da pređete na drugo mesto?“ Ukočila se i na sledećoj stanici sišla, vukući za sobom unuke iako su cvileli: „Bako, ne treba da siđemo sve dok...“ Isturila sam bradu pod uglom *briga me*, izdržala njen konačni pogled neodobravanja, a onda klonula u sedište čim su se vrata zalupila i ja ostala sama. Pritisla sam šakama zajapurene obraze, ošamućena i zbunjena, puna nade i griže savesti. Toliko osećanja da sam se bezmalo davila u njima, nedostajala mi je moja otupela ljuštura. Šta to, pobogu i zaboga, sa mnom nije u redu?

To što bežiš u Englesku sa jednom adresom i jednim imenom, odgovorio je moj oštri unutrašnji glas. *Šta zamišljaš da možeš? Ti, jedan bespomoćni raspad, kako ti da pomogneš nekom drugom?*

Lecnula sam se. *Nisam bespomoćna.*

Jesi, jesi. Vidi šta se desilo kad si poslednji put pokušala nekome da pomogneš.

„I sad pokušavam opet“, izgovorila sam naglas praznom kupeu. Bespomoćni raspad ili ne, *ovde* sam.

Bila je već pala noć kada sam se, umorna i pregladnела, u Londonu isteturala iz voza. Teškim korakom zašla sam među ulice, a grad se razastirao preda mnom kao jedinstvena tamna zadimljena masa; u daljini sam ugledala obris ogromnog tornja sa satom iznad Vestminstera. Stajala sam tu načas dok su automobili prolazili prskajući vodu i pitala se kako li je London izgledao pre samo koju godinu, kad su tu maglu parali spitfajeri i meseršmiti, a onda sam se trgla iz svoje sanjarije. Pojma nisam imala gde bi mogla biti Hempsonova 10, a u tašnici mi je bilo preostalo svega nešto malo metalnog novca. Kad sam zaustavila taksi, molila sam se u sebi da to bude dovoljno. Zaista mi se nije milila pomisao da otkidam biser sa babine ogrlice samo da bih platila vožnju. *Možda nije trebalo da ostavim onoj kelnerici čitavu funtu...* Ali nije mi bilo žao.

Vozač me je dovezao do kraja za koji reče da je Pimliko i tu me je ostavio pred nizom visokih spojenih kuća. Kiša je već padala svom snagom. Potražila sam oko sebe svoju halucinaciju, ali nije bilo nikakvog probleska plave kose. Samo tamna ulica, kiša što pljušti, izlizane stepenice broja 10 koje se uspinju do prljavih, oljuštenih vrata. Uprtila sam kofer, s mukom se popela i lupila zvekirom dok me još nije napustila hrabrost.

Niko nije otvorio. Opet sam lupila. Kiša je padala još jače i očajanje je u meni nadolazilo kao talas. Lupala sam i lupala dok me šaka nije zbolela, a ja kraj vrata ugledala minijaturni trzaj zavesе.

„Znam da nekog ima unutra!“ Stala sam da drmusam kvaku, zaslepljena kišom. „Pustite me da *uđem!*“

Na moje iznenađenje, kvaka se pokrenula, a ja sam uletela i najzad se skršila sa svojih nepraktičnih cipela. Tresnula sam kolenima na pod mračnog hodnika, pocepavši čarape, a onda su se vrata snažno zalupila i začuo se škljocaj zapetog pištolja.

Glas joj je bio tih, hrapav, nerazgovetan, divalj. „Ko si ti i koji kurac prokleti tražiš u mojoj kući?“

Ulične svetiljke su kroz zavese odašiljale zamućenu svetlost, napola obasjavajući taj tamni hodnik. Videla sam visoku suvonjavu priliku, raščupanu kosu, plameni vrh upaljene cigarete. Odsjaj svetlosti na cevi pištolja, uperenog pravo u mene.

Trebalo je da se prestravim, da uzmaknem od tog šoka, tog pištolja i tog jezika. Ali bes je raščistio i poslednji komadić moje magle neosećanja, te sam podvila noge poda se da bih ustala, a pocepana čarapa se dodatno raspukla. „Tražim Evelin Gardiner.“

„Briga me kog tražiš. Ako mi ne kažeš zašto mi je u kuću provalila prokleta Jenkijevka, ubiću te. Stara sam i pijana, ali ovo je luger devetka pe nula osam u izvrsnom stanju. Pijana ili trezna, sa ovog rastojanja mogu da ti raznesem potiljak.“

„Ja sam Šarli Sent Kler.“ Sklonila sam mokru kosu sa očiju. „Moja rođaka Roz Furnije nestala je u Francuskoj za vreme rata, a *vi* možda znate kako mogu da je nađem.“

Naglo se uključila električna zidna lampa. Žmirnula sam pred navalom nemilosrdnog svetla. Nada mnom je stajala visoka suvonjava žena u izbledelej haljini sa šarama, a proseda kosa je štrčala raščupana oko lica koje je razorila starost. Mogla je imati pedesetak godina, a možda i sedamdeset. U jednoj ruci je držala luger, u drugoj upaljenu cigaretu; pištolj je bio nepokolebljivo uperen u moje čelo dok je

prinosila cigaretu usnama i otegnuto povlačila dim. U grlo mi je navrla žuč kad sam joj ugledala šake. Dragi bože, šta joj je to sa *šakama*?

„Ja sam Iv Gardiner“, najzad je izgovorila. „I ne znam ništa o toj tvojoj rođaci.“

„Možda biste i znali“, očajnički sam rekla. „Možda biste i znali – kad biste samo porazgovarali sa mnom.“

„To li si smislila, Jenkijevko mala?“ Njene smrknute olujnosive oči ispitivale su me kao oči kakve prezrive ptice grabljivice. „Upadneš mi u kuću po mraku, bez ikakvog plana, a kladim se i bez para, čisto za slučaj da znam nešto o tvojoj n-nestaloj prijateljici?“

„Da.“ Suočena s njenim pištoljem i porugom, nisam umela da objasnim *zašto*, zašto je šansa da pronađem Roz odjednom postala opsesija mog uništenog života. Nisam umela da objasnim to čudno sirovo očajanje, niti zašto sam dozvolila da me ono dovuče tu. Samo sam mogla da konstatujem istinu: „Morala sam da dođem.“

„Hm.“ Iv Gardiner je spustila pištolj. „Pretpostavljam da ti se pije č-čaj.“

„Da, čaj bi...“

„Nemam ga.“ Obrnula se i pošla natrag mračnim hodnikom, krupnim koracima i nehaljno. Bosa stopala ličila su joj na orlovske kandže. Malčice je zaplitala nogama u hodu, luger joj se slobodno klatio kraj boka i videla sam da joj je prst i dalje na obaraču. *Luda*, pomislila sam. *Matora kobilu je luda*.

A njene šake – bile su to čudovišne kvrgave grudve, svaki zglob izobličen i groteskan. Više su ličile na klešta jastoga nego na šake.

„Ne zaostaj“, rekla je ne osvrćući se, a ja sam požurila za njom. Otvorila je jedna vrata udarcem i čvrknula prekidač

za svetlo, i ugledala sam hladnu dnevnu sobu – u potpunom neredu, bez vatre u kaminu, sa zavesama tako navučenim da ni linijica svetlosti ne može da se probije na ulicu, a na sve strane su ležale stare novine i prljave šolje od čaja.

„Gospođo Gardiner...”

„Gospođica.“ Svalila se u otrcanu fotelju okrenutu ka čitavoj toj neurednoj sobi, bacila pištolj na sto kraj fotelje. Trgla sam se, ali čudo nije opalilo. „I možeš da mi se obraćaš po imenu. S-silom si mi ušla u kuću, pa je to jedan nivo intimnosti zbog kog si mi već antipatična. Kako se zoveš?”

„Nije mi bila namera da uđem silom...”

„Da, ušla si. Nešto želiš, i to želiš opako. Šta to?”

Iskobeljala sam se iz mokre kabanice i sela na tabure, odjednom nesigurna odakle da krenem. Toliko sam se bila usredsredila na to da *stignem* tu da nisam razmislila kako bi tačno trebalo da započnem. *Dve devojčice puta jedanaest leta, podeljeno jednim okeanom i jednim ratom...*

„P-produži.“ Iv kao da je blago zamuckivala, ali nisam mogla da procenim je li to od pića ili neke druge kočnice. Pružila se da uzme kristalnu stonu flašu koja je stajala kraj pištolja, izvukla poklopac nakon nešto nespretnog manevrisanja unakaženim prstima, i osetio se miris viskija. „Preostao mi je ograničen broj treznih sati, pa ti predlažem da ih ne tračiš.”

Uzdahnula sam. Ne tek luda matora baba, već *pijana* matora baba. S obzirom na ime *Evelin Gardiner*, zamišljala sam neku ženu sa šimširovim živicama i umotanom punđom, ne sa stonom flašom viskija i napunjenim pištoljem. „Smeta li vam da zapalim?”

Iskosila je koščato rame sležući njime, a dok sam ja iskopavala svoj goloaz, ona se dala u lov na čašu. Nije bilo ničeg nadohvat ruke, pa je šljusnula dozu čilibarne tečnosti u

cvetastu šoljicu. *Bože*, pomislila sam pripaljujući cigaretu, napola opčinjena, a napola zgrožena. *Ko si ti?*

„Nepriročno je blenuti“, kaza ona, blenući u mene podjednako neskriveno. „Hriste bože, sve to nabrčkano po tebi – zar to žene nose u današnje vreme?“

„Zar nikad ne izlazite?“, upitala sam pre no što sam stigla da se uzdržim.

„Ne mnogo.“

„To je Novi izgled. Uobličen po uzoru na najnoviju parisku modu.“

„Izgleda p-proketo neudobno.“

„I jeste.“ Sumorno sam povukla dim cigarete. „U redu. Ja sam Šarli Sent Kler, to jest Šarlot, upravo sam doputovala iz Njujorka...“ Moja majka, šta li ona misli ovog trenu? Sigurno je besna i raspomamljena, gotova da me skalpira. Ali misao na nju sam potisnula. „Otac mi je Amerikanac, ali majka mi je Francuskinja. Pre rata smo provodili leta u Francuskoj, kod moje tamošnje rodbine. Živeli su u Parizu i imali letnjikovac u okolini Ruana.“

„Detinjstvo ti zvuči kao Degaov izlet.“ Iv je potegla dobar gutljaj svog viskija. „Pričaj z-zanimljivije, inače ću piti mnogo brže.“

Jeste bilo kao neka Degaova slika. Mogla sam da sklopim oči i da se ta leta stope u jedno dugo magličasto godišnje doba: uske vijugave ulice, stari brojevi *Figaroa* koji se vuku po velikom raštrkanom letnjikovcu s krcatim tavanima i izlizanim divanima, izmaglica zelenog rastinja i sunce koje se probija i obasjava svaku česticu prašine.

„Moja rođaka Roz Furnije...“ Osetila sam kako me suze peckaju u očima. „Ona mi je sestra od tetke, ali kao da mi je rođena sestra. Dve godine starija, ali nikad me nije šutirala od sebe. Sve smo delile, sve jedna drugoj pričale.“

Dve devojčice u letnjim haljinama s flekama od trave, igraju se šugice, penju se na drveće i vode jarosnu bitku protiv svoje udružene braće. A onda dve starije devojčice, Roz sa začetkom poprsja i ja još izguljenih kolena i krakata, obe ćurličemo uz ploče sa šansonama, udružene u kikutavoj zatreskanosti u Erola Flina. Roz je ona odvažna koja izbacuje iščašene planove jedan za drugim, ja odana senka koju ona brani kao lavica kad nas njeni planovi uvale u nepriliku. Do mene je dopro njen glas, tako iznenadno da mi se učinilo da stoji tu u sobi: „Šarli, sakrij se u moju sobu, a ja ću ti ušiti haljinu pre nego što ti majka vidi pocepatinu. Nije trebalo da te vodim da se penjemo po onom stenju...”

„Molim te, ne plači“, kaza Iv Gardiner. „Ne podnosim žene koje plaču.“

„Ne podnosim ni ja.“ Nedeljama nisam ni suzu pustila, bila sam previše otupela, ali sad su mi oči buktale. Žestoko sam zatreptala. „Poslednji put sam videla Roz u leto trideset devete. Sve je zabrinjavala Nemačka – to jest, sve osim nas. Roz je imala trinaest, ja jedanaest godina; samo smo želele da se svakog popodneva iskrademo i odemo u bioskop, a to je delovalo neizmerno važnije od svega što se dešavalo u Nemačkoj. Invazija na Poljsku dogodila se neposredno nakon mog povratka u Sjedinjene Države. Moji roditelji su zvali Rozine da dođu u Ameriku, ali oni su se sve dvoumili...” Rozina majka, ubeđena da je previše nežna za putovanje. „Pre nego što su uspeli da se organizuju, Francuska je kapitulirala.“

Iv je otpila još gutljaj viskija, netremično me gledajući mrgodnim očima. Ja sam povukla još jedan dim cigarete da se priberem.

„Posedujem pisma“, rekla sam. „Rozin otac je bio važan čovek, industrijalac – imao je veze, pa su uspevali da nam

se jave s vremena na vreme. Roz je zvučala veselo. Stalno je pričala o tome kad ćemo se opet sresti. Ali nama su stizale vesti, svi su znali šta se tamo dešava: kukasti krstovi lepršaju nad Parizom, ljude odvoze kamionima i niko ih nikada više ne vidi. Pisala sam joj i preklinjala je da mi kaže da li je zaista sve u redu kod nje, a ona je uvek odgovarala da jeste, ali...“ U proleće četrdeset treće razmenile smo fotografije jer se predugo nismo videle – Roz je imala sedamnaest godina i bila neopisivo lepa, stajala je u pozi foto-modela i osmehivala se od uva do uva u objektiv. I sad mi je ta fotografija bila u tašnici, pohabana i meka po ivicama.

„Roz je u poslednjem pismu pričala o nekom momku s kojim se tajno zabavlja. Kazala je kako je bilo *velikog uzbuđenja*.“ Drhtavo sam udahнула vazduh. „To je bilo početkom četrdeset treće. Otad od Roz više nisam dobila nikakvog glasa, niti od bilo koga od njenih.“

Iv me je posmatrала, a opustošeno lice joj je ličilo na masku. Nisam mogla da odredim da li me sažaljeva, prezire ili je uopšte nije briga.

Cigareta mi je bila maltene dogorela do kraja. Povukla sam poslednji duboki dim i ugasila je u tacnici iz koje se već prosipao pepeo. „Znala sam da to ništa ne znači, to što Roz ne piše. Ratna pošta je pakao. Samo treba da čekam da se rat svrši i tad će pisma krenuti da stižu. Ali rat se svršio – i ništa.“

Opet ćutnja. Bilo je teže nego što sam očekivala, da sve to izgovorim. „Raspitivali smo se. Trajalo je čitavu večnost, ali dobili smo poneki odgovor. Moj teča Francuz poginuo je četrdeset četvrte, pogodio ga je metak dok je pokušavao da od crnoberzijanaca kupi lek za tetku. Rozina dva brata poginula su krajem četrdeset treće, od bombe. Tetka mi je još živa – moja majka je htela da tetka pređe kod nas, ali odbila je; prosto se zatvorila u tu kuću kod Ruana. A Roz...“

Progutala sam pljuvačku. Roz koja neužurbano hoda ispred mene kroz zelenu izmaglicu drveća. Roz koja psuje na francuskom dok cima četkom neposlušne kovrdže. Roz u onoj provansalskoj kafani, tog najsrećnijeg dana u čitavom mom životu...

„Roz je nestala. Napustila je svoje četrdeset treće. Čak ne znam ni *zašto*. Moj otac je započeo istragu, ali Rozini tragovi nakon tog proleća četrdeset četvrte odveli su ga u ćorsokak. Ničeg nije bilo.“

„U tom ratu je bilo mnogih ćorsokaka“, kaza Iv, a ja se iznenadih začuvši njen hrapavi glas nakon što sam sama toliko dugo govorila. „Mnogi su ljudi nestali. Ne misliš valjda da je još živa? Prošle su dve godine otkako se završio prokleti r-rat.“

Zaškrgutala sam zubima. Moji roditelji su odavno zaključili da je Roz po svoj prilici mrtva, da je nestala u haosu rata, i svi su izgledi bili da su u pravu, ali... „Ne znamo sa sigurnošću.“

Iv je zakolutila očima. „Nemoj mi reći da bi *o-osetila* da je umrla.“

„Ne morate da mi verujete. Samo mi pomozite.“

„Što? Kakve veze kog đavola sve to ima s-sa mnom?“

„Takve što se moj otac poslednji put raspitivao u Londonu, proveravao je da Roz nije možda emigrirala ovamo iz Francuske. Postojao je biro za pomoć u lociranju izbeglih lica.“ Duboko sam udahnula. „Vi ste u njemu radili.“

„Četrdeset pete i šeste.“ Iv je istresla još viskija u cvetastu šoljicu. „Otpustili su me o Božiću.“

„Zašto?“

„Možda zato što sam dolazila na posao cvrcnuta. Možda zato što sam rekla nadzornici da je pakosna matora pička.“

Nisam mogla da se ne zgrčim. Nikad u životu nisam čula nikog da psuje kao Iv Gardiner, pogotovu ne ženu.

„I dakle...“ Promućkala je viski u čaši. „Pretpostavljam da je dosije tvoje rođake prešao preko mog stola? N-ne sećam se. Kao što rekoh, dolazila sam na posao poprilično cvrcnuta.“

Nikad nisam videla ženu ni tako da pije. Piće moje majke bio je šeri, dve čašice u najgorem slučaju. Iv je udarala čist viski kao vodu i počinjala je da zapliće jezikom. Možda je to blago zamuckivanje zaista bilo od pića.

„Imam kopiju izveštaja o Roz“, očajnički sam izgovorila dok mi još nije zauvek izmakla, bilo zbog nezainteresovanosti, bilo zbog viskija. „Na njemu je vaš potpis. Otud i znam vaše ime. Telefonirala sam i lažno se predstavila kao vaša sestrčina iz Amerike. Dali su mi vašu adresu. Nameravala sam da vam pišem, ali...“ Eh, otprilike baš u to vreme moj Problemčić se posejao u mom stomaku. „Jeste li sigurni da ne pamтите da je bilo nekih drugih otkrića o Roz? Može to da bude...“

„Čuj me, devojko. Ne mogu da ti pomognem.“

„...bilo šta! Iz Pariza je otišla četrdeset treće, na proleće je došla u Limož. Za toliko znamo od njene majke...“

„Rekoh, ne mogu da ti pomognem.“

„*Morate!*“ Stajala sam, a nisam se sećala da sam ustala. Pod grudima mi se gomilalo očajanje, tvrda lopta mnogo zgusnutija od te neopipljive senke, mog deteta. „Morate da pomognete! *Ne idem* odavde bez neke pomoći!“ Nikada u životu nisam viknula na odraslog, ali sad sam vikala. „Roz Furnije, bila je u Limožu, sedamnaest godina...“

Stajala je i Iv, mnogo viša od mene, i zarivala mi jedan svoj grozni prst u grudnu kost, a glas joj je bio ubilački tih. „Ne krešti na mene u mojoj rođenoj kući.“

„...sad bi imala dvadeset jednu, plavokosa je, i prelepa, i duhovita...”

„Briga me i da je Sveta Jovanka Orleanka, mene se ona ne tiče, a ni tebe!”

„...radila je u restoranu po imenu *Leta*, čiji je vlasnik bio neki mesje Rene, i posle toga niko ne zna...”

Nešto se tad dogodilo sa Iviniim licem. Ništa se na njemu nije maklo, ali svejedno se nešto *dogodilo*. Kao nešto što se pokreće na dnu dubokog jezera, šaljući na površinu tek najneprimetniji talas. Ne čak ni mreškanje – ali opet znaš da se nešto dole pokreće. Gledala je u mene, a oči su joj sjaknale.

„O čemu je reč?” Grudi su mi se nadimale kao da sam pretrčala kilometar, obrazi su mi goreli od snažnih osećanja, a rebra se opirala gvozdenom stisku midera.

„*Leta*“, tiho je rekla. „Znam to ime. Ko je, reče, bio v-lasnik restorana?”

Zagrabila sam da uzmem svoj kofer, gurnula u stranu rezervnu odeću, potražila džep u postavi. Dva presavijena lista hartije; pružila sam joj ih.

Iv je pogledala u sažetak izveštaja u gornjem delu, sopstveni potpis pri dnu. „Ovde se nigde ne pominje ime tog restorana.”

„Saznala sam ga kasnije – pogledajte drugi list, moje beleške. Telefonirala sam birou u nadi da ću s vama razgovarati, ali vi tad već niste bili tamo. Ubedila sam službenicu da uđe u trag originalnoj informaciji u dosijeima; potraga je dala ime *Leta*, vlasnik mesje Rene, bez prezimena. Beznadežno sakat podatak, pa možda zato i nije unet prilikom kucanja izveštaja. Ali zaključila sam da ste vi, ako ste već *potpisali* taj izveštaj, videli originalnu informaciju.”

„Nisam. Da jesam, ne bih zaključila slučaj.” Iv je pogledala drugi list i nastavila da gleda. „*Leta*... to ime znam.”

Nada je strahovito bolna stvar, neuporedivo bolnija čak i od gneva. „Odakle?“

Iv se okrenula i opet zgrabila za flašom. Šljusnula je još viskija u šoljicu i popila ga naiskap. Opet je napunila šoljicu, a onda je samo stajala, a oči su joj zurile nekuda pored mene, u prazninu.

„Gubi se iz moje kuće.“

„Ali...“

„Prespavaj ovde ako nemaš kuda d-d-d... drugde. Ali pametnije će biti da te ujutru nema, Jenkijevko.“

„Ali – ali vi nešto znate.“ Na to je uzela pištolj i prošla pored mene. Zgrabila sam je za koščatu ruku. „Molim vas...“

Ivina unakažena šaka sevnula je naviše brže nego što sam mogla da je pratim i već drugi put te noći pištolj se uperio u mene. Ustuknula sam, ali ona je prišla za pola koraka i nabila mi cev tačno među oči. Od njegovog hladnog kruga zabridela mi je koža.

„Luda matora kobila“, prošaputala sam.

„Da“, zahripala je ona. „I ubiću te ako ne budeš nestala pre nego što se probudim.“

Krenula je na nesigurnim nogama, izašla iz dnevne sobe i produžila hodnikom bez tepiha.

Drugo poglavlje

IV

Maj 1915.
London

Šansa je zakoračila u život Iv Gardiner odevena u tvid. Tog jutra je kasnila na posao, ali poslodavac nije primetio kad se u devet i deset ušunjala na vrata pravničke kancelarije. Ser Fransis Galboro retko kad je i primećivao išta izvan svojih novinskih stranica posvećenih trkama, to je Iv znala. „Evo vam vaših fascikli, draga“, rekao je kad je ušla.

Prihvatila je gomilu tananim, besprekornim šakama: visoka devojkica kose boje lešnika, meke kože, varljivo bolećivih očiju. „Da, g-g-gospodine.“ G je bilo slovo koje je teško prevaliti; samo dva zastanka, to je dobro.

„A ovaj ovde kapetan Kameron ima za vas pismo koje treba da otkucate na francuskom. Da je vidiš samo kako lapara na žabarskom*“, kazao je ser Fransis obraćajući se vojniku dugonji koji je sedeo sa druge strane stola. „Pravi

* Englezi Žabarima nazivaju Francuze. (Prim. prev.)

biser, naša gospođica Gardiner. Napola Francuskinja! Ja pak na žabarskom ne znam ni da beknem.“

„Ni ja.“ Kapetan se osmehnuo, vrteći po rukama lulu. „Načisto prevazilazi moje moći. Hvala ti što mi zajmiš svoju devojk, Fransise.“

„Nikakav problem, nikakav problem!“

Niko nije pitao Iv da li je za nju to nekakav problem. Što bi i pitali? Datotekarke, uostalom, u neku ruku spadaju u kancelarijski nameštaj, nešto pokretnije od sobne palme, ali podjednako su gluve i neme.

Imaš sreće što si dobila ovaj posao, podsetila je Iv sebe. Da nije rat, mesto u ovakvoj advokatskoj kancelariji zapalo bi nekom mladiću boljih preporuka i briljantinom zaglađene kose. *Imaš sreće*. Mnogo sreće, zapravo. Ivin posao je bio lak: da adresuje koverta i razvrstava dokumenta u registratore, te da povremeno otkuca poneko pismo na francuskom; zarađivala je za život manje-više lagodno, a ako su ratne nestašice šećera, pavlake i svežeg voća već dodijale, opet je to poštena razmena za bezbednost. Mogla se krajnje lako naći zaglibljena u severnoj Francuskoj, gde bi gladovala pod nemačkom okupacijom. London je živeo u strahu, koračao sada očiju uprtih u nebo, u potrazi za cepelinima – ali Lorena, gde je Iv odrasla, bila je more blata i kostiju, što je Iv znala iz novinskih članaka koje je gutala. Ima sreće što je tu, bezbedno daleko od svega toga.

Mnogo sreće.

Iv je čutke preuzela pismo od kapetana Kameron, koji je u poslednje vreme bio veoma redovan posetilac te kancelarije. Umesto maslinastosmeđe uniforme radije je nosio izgužvano odelo od tvida, ali prava kičma i vojnički korak obznanjivali su njegov čin bolje nego čitava šarenica grudnih oznaka. Kapetan Kameron, možda trideset pet godina,

naznaka škotske melodije u glasu, ali u svemu drugom tako skroz-naskroz Englez, tako skroz-naskroz izdužen, prosed, izgužvan da se mogao pojaviti u nekoj seriji priča Konana Dojla kao Oličenje Britanskog Džentlmena. Iv je želela da upita: „Da li baš morate da pušite na lulu? Da li baš morate da nosite odela od tvida? Da li baš morate da budete *do te mere* klišetirani?“

Kapetan se zavalio u naslon stolice, pa joj klimnuo glavom kad je pošla ka vratima. „Sačekaću pismo, gospođice Gardiner.“

„Da, g-gospodine“, promrsila je opet Iv, povlačeći se.

„Kasnite“ – tako ju je u sobi s datotekom dočekala gospođica Gregson, šmrknuvši. Najstarija među datotekarkama, bila je sklona da šefuje ostalima, pa je Iv smesta nabacila začuđeni izraz nerazumevanja. Nije joj bio drag sopstveni izgled – meko, glatko lice koje ju je posmatralo iz njenog ogledala posedovalo je nekakvu bezizraznu, neuobičajenu ljupkost i nije u njemu bilo ničeg što bi se urezalo u sećanje sem opšteg utiska mladosti koji je navodio ljude na pomisao da još ima šesnaest ili sedamnaest godina – ali takva pojava dobro joj je služila kad se nađe u nezgodi. Čitavog života Iv je bila sposobna da se izvlači od posledica tako što razrogači te široko razmaknute oči i zatrepće, proizvodeći trepavicama savršen dašak nevine zbunjenosti. Gospođica Gregson je ispustila mali razdražen uzdah, žurno se udaljila, a nešto kasnije Iv ju je ulovila kako šapuće drugoj datotekarki: „Ponekad se pitam nije li ova polu-Francuskinja malčice priglupa.“

„Tja“ – odgovor u vidu šapata i sleganja ramenima – „čuješ je kako priča, zar ne?“

Iv je obavila šake jednu oko druge i dva puta ih odsečno, precizno stegla kako se ne bi sklupčale u pesnice, a onda svu pažnju posvetila pismu kapetana Kameron, prevodeći ga

na francuski bez greške. Zato su je i uposlili, zbog tog čistog francuskog i čistog engleskog. Poreklom iz obe zemlje, ni u jednoj kod svoje kuće.

Bilo je u tom danu neke silovite dosade, makar će ga Iv docnije tako pamtiti. Kucala je, razvrstavala dokumenta iz fascikli, u podne pojela svoj sendvič umotan u hartiju. Umorno se vukla ulicama u smiraj dana, neki taksi joj je u prolazu isprskao suknju. Pansion na Pimliku, s mirisom sapuna lajfbaj i bajate pržene džigerice. Osmeh po dužnosti upućen drugim stanarkama, mladoj bolničarki koja se upravo verila s nekim poručnikom, pa je sedela i bacala odseve sićušnom krhotinom dijamanta nad stolom s postavljenom večerom. „Trebalo bi da pređeš u bolnicu da radiš, Iv. Tamo ćeš naći muža, a ne u datoteci!“

„Nije mi baš z-zapelo da nađem muža.“ Tom izjavom je zaradila bleđ pogled od bolničarke, od gazdarice i ostale dve stanarke. *Šta se toliko iznenaduju?*, pomislila je Iv. *Ne želim muža, ne želim decu, ne želim tepih u salonu i venčanu burmu. Ja želim...*

„Nisi valjda jedna od onih *sifražetkinja*, je li?“, kazala je gazdarica, zaustavivši kašiku u vazduhu.

„Ne.“ Iv nije želela da zaokružuje broj na glasačkim listićima. U toku je bio rat; ona je želela da se *bori*. Da dokaže da mucava Iv Gardiner može da služi svojoj zemlji jednako sposobno kao sve one brzoreke hiljade ljudi što je čitavog života otpisuju kao zaostalu. Ali nema tih sifražetskih cigala bačenih u prozore koje bi odvele Iv na front, čak ni u pomoćnoj ulozi kao što je uloga bolničarke-dobrovoljke ili vozača sanitetskih kola, zato što su je zbog mucanja odbili na prijemu za oba ta posla. Odgurnula je tanjir, izvinila se, pa se zaputila na sprat, u svoju urednu sobu, jedinu koju je imala, s klimavim sekreterom i uskim krevetom.

Dok je raspuštala kosu, pred vratima se začu *mrnjau* i Iv se osmehnu, pa pusti unutra gazdaričinog mačka. „Sačuvala sam ti malo dž-džigerice“, reče vadeći komadić koji je uzela iz svog tanjira i umotala u salvetu, a mačak počeo da prede i izvi leđa. Držali su ga isključivo da bi lovio miševе i opstajao je na oskudnom režimu kuhinjskih mrvica i onog što uspe da ubije, ali u Iv je prokljuvio meku dušu, te se podgogio od njenih ostataka od večere. „Volela bih da sam mačka“, reče Iv dižući prugastu sivu zverčicu na krilo. „Mačke ne moraju da g-g... ne moraju da govore, sem u bajkama. Ili bih možda prosto volela da sam muško.“ Jer da je muško, mogla bi makar da *udari* svakog ko pomene njeno mucanje, umesto da se osmehuje sa ućtivom trpeljivošću.

Sivi mačak je preo. Iv ga je milovala. „Isto bi mi bilo i da želim m-m-mesec.“

Sat vremena potom, odjeknu kucanje – Ivina gazdarica, usta tako stisnutih da su maltene iščezla. „Imaš posetu“, reče sa optužbom. „Posetilac je neki *gospodin*.“

Iv spusti u stranu mačka, koji se bunio. „U ovo doba?“

„Nemoj meni te nevine oči, gospođice. Uveče nema pose-ta nikakvih obožavalaca, tako glasi moj propis. Naročito vojnika. O tome sam i obavestila gospodina, ali on tvrdi da je hitno. Uvela sam ga u salon i možete popiti čaj, ali očekujem da vrata ostaviš *odškrinuta*.“

„Vojnik?“ Ivina smetenost je narasla.

„Neki kapetan Kameron. Ja smatram krajnje nepropisnim da te traži jedan vojni kapetan, kod kuće i u večernje sate!“

Iv se sa time saglasi, smota i prikači puštenu svetlosmeđu kosu, pa navučee žaket preko bluze visokog okovratnika, kao da kreće u kancelariju. Izvesna vrsta gospode gleda sva-ku prodavačicu, ili datotekarku – svaku ženu koja *radi* – i odmah je smatra potpuno pristupačnom. *Ako je došao da*

mi se udvara, lupiću mu šamar. Pa makar me prijavio ser Fransisu i makar dobila otkaz.

„Dobro več.“ Iv je naglo otvorila vrata salona, odlučivši se da bude zvanična. „Izuzetno sam iznenađena što vas vidim, k-k-k...“ Desna šaka joj se stegla u pesnicu, te je uspjela da istisne reč. „K-kapetane. Treba vam za nešto moja p... pomoć?“ Glavu je držala visoko, ne dozvoljavajući da joj nelagodnost zarumeni obraze.

Kapetan Kameron je potpuno zapanji jer odgovori na francuskom. „Možemo li da pređemo na drugi jezik? Čuo sam vas kad ste govorili na francuskom sa onim devojkama i tad ste mnogo manje mucali.“

Iv se zapilji u ovog savršenog Engleza koji je sedeo zavaljen na krutoj salonskoj stolici, ovlašno prekrštenih nogu u civilnim pantalonama, a ispod štucovanih brčića virio mu je jedva primetan osmeh. On ne zna francuski. Čula ga je kad je to rekao, koliko jutros.

„*Bien sûr*“, odgovorila je. „*Continuez en Français, s'il vous plait.*“

Nastavio je na francuskom. „Vaša gazdarica koja prisluškuje u hodniku ima da poludi.“

Iv sede, namesti suknju od plavog serža, pa se naže da uzme cvetasti čajnik. „Kakav čaj pijete?“

„S mlekom, dve kašičice šećera. Recite mi, gospođice Gardiner, koliko dobro govorite nemački?“

Iv ga okrznu ostrim pogledom. To znanje je izostavila sa svog spiska kvalifikacija kad je tragala za radnim mestom – hiljadu devetsto petnaesta nije bila zgodan trenutak da se prizna poznavanje neprijateljevog jezika. „Ja ne g-g-govorim nemački“, reče pružajući mu šoljicu.

„Mhm.“ Premerio ju je preko šoljice. Iv sklopi šake u krilu pa premeri i ona njega s ljupkom bezizraznošću.

„Ala vi imate lice“, reče kapetan. „Ništa se iza njega ne događa, ili se makar ništa ne vidi. A ja dobro znam da čitam lica, gospođice Gardiner. Uglavnom se ljudi odaju tim sićušnim mišićima oko očiju. Vaši su pretežno pod kontrolom.“

Iv ponovo širom razrogači oči, a trepavice zamahaše da pokažu bezazlenu zbunjenost. „Bojim se da ne razumem šta hoćete da kažete.“

„Da li biste mi dozvolili da vam postavim nekoliko pitanja, gospođice Gardiner? Ništa što prelazi granice pristojnosti, uveravam vas.“

Bar se još nije naginjao ka njoj niti pokušavao da je pomaže po kolenu. „Naravno, k-k-kapetane.“

Opet se zavalio. „Znam da ste siroče – pomenuo mi je to ser Fransis – ali da li biste mi rekli ponešto o svojim roditeljima?“

„Otac mi je bio Englez. Došao je u Lorenu da radi za jednu francusku banku; tamo je upoznao moju majku.“

„Ona je bila Francuskinja? Nesumnjivo se time objašnjava čistoća vašeg naglaska.“

„Da.“ *A odakle pa ti znaš da je moj naglasak čist?*

„Ja mislim da bi devojka iz Lorene govorila i nemački. Nije to daleko od granice.“

Iv je oborila trepavice. „Nisam ga učila.“

„Stvarno ste prilično dobar lažov, gospođice Gardiner. Ne bih voleo da se kartam s vama.“

„Dame se ne k-kartaju.“ Svaki živac u njoj zvonko ju je upozoravao, ali Iv je bila sasvim opuštena. Uvek bi se opustila kad nasluti opasnost. Onaj trenutak u trsci, u lovu na patke, pre okidanja: prst na obaraču, ptica zamrznuta u letu, metak koji samo što nije poleteo – srce bi joj se u takvom trenutku uvek usporilo u potpuni spokoj. Usporilo se i sad,

kad je nakosila glavu ka kapetanu. „Pitali ste za moje roditelje? Otac je živeo i radio u Nansiju; majka je bila domaćica.“

„A vi?“

„Ja sam išla u školu, svakog popodneva dolazila kući na čaj. Majka me je učila da govorim na francuskom i da vezem, a otac me je učio da govorim na engleskom i da lovim patke.“

„Veoma civilizovano.“

Iv se ljupko osmehnu, prisećajući se urlanja iza čipkanih zavesa, prostačkih uvreda i mučkih svađa. Jeste se možda naučila da izigrava gospodstvenost, ali to je poteklo iz nečeg neuporedivo neprofinjenijeg: iz konstantnog dernjanja i razbijanja porcelana, očevoг rikanja na majku zbog troškarenja, majčinih otrovnih nasrtaja na oca zato što je viđen sa još jednom šankericom. Dom u kakvom dete brzo nauči da promakne nevidljivo duž obodâ prostoriја, da nestane kao senka u crnoj noći pri prvoj tutnjavi groma na porodičnom horizontu. Da sve sluša, da sve odmerava, da neprestano ostaje neprimećeno. „Da, bilo je to vrlo poučno detinjstvo.“

„Oprostite mi što pitam... vi mucate, da li vam je to oduvek?“

„Kao mala, mucala sam za t-t-t... za trun izraženije.“ Jezik joj je večito zapinjao i zaplitaо se. Jedino što kod nje nije bilo glatko i nenametljivo.

„Sigurno ste imali dobre nastavnike, čim su vam pomogli da to prevaziđete.“

Nastavnike? Gledali su je kako se tako upetljava u reči da bi se sva zacrvenela i našla se na ivici suza, ali samo bi prešli na neko drugo dete, koje ume brže da odgovori na pitanje. Većinom su je smatrali ne samo sporom na jeziku već i pritupom; gotovo da se nisu ni trudili da rasteraju ostalu decu kad je okruže i krenu da je zadevaju: „Izgovori svoje

prezime, izgovori! G-G-G-G-G-Gardiner... “Ponekad su se smehu pridruživali i nastavnici.

Ne. Iv je svoje mucanje pokorila golom i sirovom snagom volje, tako što je u svojoj spavaćoj sobi čitala poeziju naglas, zastajkujući, red po red, i tukla po suglasnicima o koje zapi-
nje sve dok se ne razmrse i ne oslobode. Pamtila je kako joj je trebalo deset minuta da šantajući prevali put kroz Bodlerov predgovor zbirci *Les Fleurs du Mal* – a francuski joj je bio lakši jezik. Bodler je rekao da je *Cveće zla* pisao gnevom i strpljenjem; Iv je to savršeno razumela.

„Vaši roditelji“, nastavio je kapetan Kameron. „Gde su oni sad?“

„Otac mi je umro hiljadu devetsto dvanaeste, od b-blo-
kade srca.“ Jeste to bila neka vrsta blokade, budući da mu se u srce zario kasapski nož kojim je zamahnuo neki muž rogonja. „Majci se nije dopadala tutnjava iz Nemačke, pa je odlučila da me odvede u London.“ Da pobegne od skandala, a ne od Bošova. „Umrta je prošle godine od zapaljenja pluća, pokoj joj duši.“ Jetka, vulgarna i sklona govorancijama do samog kraja, gađala je Iv šoljicama i psovala.

„Pokoj joj duši“, ponovi kapetan kao odjek i sa pobo-
žnošću za koju Iv ni na tren nije naивно poverovala da je iskrena. „I sad ste nam tu. Evelin Gardiner, siroče, sa svojim savršenim francuskim i savršenim engleskim – sigurni ste za taj nemački? – zaposlena u kancelariji kod mog prijatelja ser Fransisa Galbora, po svoj prilici da prekrati vreme do udaje. Lepa devojka, ali sklona da izmakne pažnji. Možda zbog stidljivosti?“

Sivi prugasti mačak se vijugavo provukao uz otvorena vrata uz upitan mjauk. Iv ga dozva sebi na krilo. „Kapetane Kamerone“, izgovori uz osmeh s kojim je izgledala kao da

ima šesnaest godina, golicajući mačka ispod brade, „da li vi to pokušavate da me zavedete?“

Uspela je da ga prenerazi. Uzmakao je na stolici, pocrveneo od neprijatnosti. „Gospođice Gardiner – ni pomišljao ne bih...“

„Pa šta onda radite ovde?“, upita ona neposredno.

„Došao sam da vas procenim.“ Prekrstio je stopala, povrativši samopouzdanje. „Držim vas na oku već više nedelja, još otkako sam prvi put kročio u kancelariju svog prijatelja praveći se da ne znam ni reči francuskog. Smem li da budem otvoren?“

„Zar ne razgovaramo već otvoreno?“

„Ja ne verujem da vi ikada govorite otvoreno, gospođice Gardiner. Slušao sam vas kako mrmljate izgovore svojim koleginicama datotekarkama da biste se izvukli od posla koji je vama dosadan. Čuo sam vašu bezočnu laž kad su vas jutros upitale zašto ste zakasnili. Nešto o nekom taksisti koji vas je zadržao neželjenim izlivima pažnje – vi se nikad ne uzrujavate, većito ste hladni kao špricer, ali predivno ste odglumili uzrujanost. Niste vi kasnili ni zbog kakvog zaljubljivog taksiste; zurili ste dobrih deset minuta u plakat s pozivom za regrutaciju ispred vrata kancelarije. Merio sam vreme dok sam vas posmatrao sa prozora.“

Sada je na Iv bio red da uzmakne na stolici i porumeni. Jeste zurila u plakat; na njemu je bio prikazan stroj stasitih Tomija, vojnički čvrstih i istovetnih, sa jednim praznim mestom u sredini. *U stroju još ima mesta za TEBE!*, drečao je natpis nad njime. *DA LI ĆEŠ GA POPUNITI?* A Iv je stajala tu gorko i razmišljala: *Ne*. Zato što su slova u tom praznom prostoru usred stroja vojnika poručivala sitnijim slogom: *Ovo mesto se čuva za telesno sposobnog muškarca!* Dakle ne,

Iv ga nikad neće popuniti, bez obzira na to što ima dvadeset dve godine i savršeno je telesno sposobna.

Sivi mačak u njenom krilu počeo da se buni, osetivši kako joj se prsti stežu kroz njegovo krzno.

„Dakle, gospođice Gardiner“, reče kapetan Kameron. „Mogu li dobiti neki istinit odgovor od vas ako budem postavio pitanje?“

Ne računaj s tim, pomisli Iv. Lagala je i izvrđavala lako kao što diše; to je čitavog života i morala. Da laže, laže, laže, lica kao med medeni. Iv nije ni pamtila kad je poslednji put bila potpuno otvorena prema bilo kome. Laži su joj padale lakše od teške i burne istine.

„Imam trideset dve godine“, reče kapetan. Izgledao je starije, lice mu je bilo izborano i iznureno. „Prestar sam da se borim u ovom ratu. Obavljam drugačiji posao. Naše nebo je na udaru napada nemačkih cepelina, gospođice Gardiner, naše more na udaru napada nemačkih podmornica. Na udaru smo napada svakog dana.“

Iv žestoko zaklima glavom. Pre dve nedelje je potopljena *Luzitanija* – danima su njene sustanarke u pansionu briskale oči. Iv je te novinske izveštaje čitala suvog oka, gnevna.

„Da bismo predupredili nove slične napade, potrebni su nam ljudi“, produži kapetan Kameron. „Moj posao je da nalazim osobe određenih umeća – sposobne da govore i na francuskom i na nemačkom, na primer. Sposobne da lažu. Spolja bezazlene. Iznutra odvažne. Da ih nalazim i da ih uprežem u posao kako bi iščeprkale šta nam Bošovi smeraju. Mislim da vi pokazujete potencijal, gospođice Gardiner. Dakle, dozvolite da pitam: „Da li želite da stanete na branik Engleske?“

To pitanje je tresnulo Iv poput udarca malja. Drhtavo je izdahnula vazduh, spustila mačka u stranu, pa bez

razmišljanja odgovorila: „Da.“ Šta god da je mislio pod tim *stati na branik Engleske*, odgovor je glasio „da“.

„Zašto?“

Krenula je da krpi u glavi nešto prikladno i očekivano, o zlim Fricevima, o tome kako želi da obavi dužnost koju oseća prema momcima u rovovima. Pustila je laž da odlebd-di, polako. „Želim da dokažem da sam sposobna, svakome ko me je ikada smatrao priglupom ili slabom zbog toga što ne mogu da govorim tečno. Želim da se b-b-b... želim da se b-b-b-b...“

Tako je gadno zapela za tu reč da joj se obrazi prirodno zažariše, ali on ne pohita da dovrši njenu rečenicu onako kako bi je dovršila većina, onom rečju koja ju je ispunjavala besom.* Samo je ćutke sedeo dok nije raspalila pesnicom o koleno prekriveno suknjom, a reč se otrgla na slobodu. Izbacila ju je kroz stegnute zube, s takvom žestinom da se mačak prepade i pobeže iz sobe.

„Želim da se *borim*.“

„Istinski?“

„Da.“ Tri istinita odgovora zaredom; za Iv je to bio rekord. Sedela je pod njegovim zamišljenim pogledom i drhtala, gotova da zaplače.

„Dakle, pitam četvrti put, a petog neće biti. Govorite li nemački?“

„*Wie ein Einheimischer*.“ Kao da je tamo rođena.

„Izvršno.“ Kapetan Sesil Ejlmer Kameron ustade. „Evelin Gardiner, da li biste bili zainteresovani da pristupite službi Britanske krune kao uhoda?“

* Reči *fight* (boriti se) i *fuck* (jebati se) počinju istim slovom. (Prim. prev.)

Treće poglavlje

Šarli

Maj 1947.

Sanjala sam neodređene košmare gde su praštali meci u čašama s viskijem, plavokose devojčice nestajale iza vagonâ, neki glas šaputao: „Leta.“ A onda je jedan muški glas izgovorio: „Koja si ti, curice?“

Stenjući, razdvojila sam lepljive kapke. Bila sam zaspala na razvaljenom starom kauču u dnevnoj sobi, ne usudivši se da protumaram po kući u potrazi za krevetom dok je ona ludača na slobodi s lugerom. Ispetljala sam se iz svog našušurenog putnog kostima, sklupčala se pod istanjeni pleteni prekrivač i zaspala u kombinezonu – a sad je očigledno bilo jutro. Kroz razmak u debelim zavesama prosijavao je snop sunca, a neko je zurio u mene sa vrata: tamnokos muškarac u iznošenom starom sakou, navaljen laktom na dovratnik.

„Ko ste vi?“ , upitala sam, još poluomamljena od sna.

„Prvi sam pitao.“ Glas mu je bio dubok, sa nagoveštajem škotskog grlenog izgovora u samoglasnicima. „Nije mi bilo poznato da Gardiner ikada ima goste.“